

Bunddækkeplanter

I naturen er der næsten aldrig store flader med samme art. Når et bed består af flere arter, er det ikke så udsat for angreb af plantesygdomme og skadedyr. Der er biologisk mangfoldighed. Få evt. vejledning på planteskolen, hvis du ikke har det store plantekendskab.

- Vælg bunddækkeplanter ud fra voksested (sol, skygge, højde og blomstringssæson)
- Sæt evt. forårsløg mellem bunddækkeplanterne
- Vælg planter af forskellig art (plantefamilie, bladformer og farver)
- Bland stedsegrønne med løvfældende arter
- Du kan hurtigt udfylde et bart område i prydhaven med f.eks. honningurt, morgenfrue, katost eller andre sommerblomster.

Efterafgrøder i køkkenhaven

Så efterafgrøder, når et område i køkkenhaven er høstet. De tager plads, så ukrudt ikke spirer, og de holder på fugt og næringsstoffer.

Du kan bruge f.eks. sennep, havre, honningurt, spinat, boghvede eller katost. Vær opmærksom på, at sennep er i familie med kål og derfor kan opformere de sygdomme og skadedyr, som er særlige for korsblomstfamilien.

Du kan også så grøngødning, frø af ærteblomstfamilien, f.eks. lupiner, perserkløver eller blodkløver. De samler kvælstof, som de efterlader i jorden, når de visner.

SPRØJTEFRI HAVE

Gør kål på ukrudtet uden sprøjtemidler

Få mere at vide på www.skanderborg.dk/sprojtefri

Drop sprøjtemidler i haven	3
Fjern ukrudtet	4
Ukrudt i køkkenhave og staudebed	5
Græsplænen	6
Mos i græsplænen	7
Ukrudt på arealer med fliser eller grus	8
Dæk al bar jord	10
Planterester	11
Flis, halm og grov kompost	11
Kompost	11
Bunddækkeplanter	12
Efterafgrøder i køkkenhaven	12

Drop sprøjtemidler i haven

Sprøjtemidler er skadelige.

De bliver spredt til jord, dyr og planter, og de kan sive ned til grundvandet. Derfor bliver det fra november 2015 sværere at købe sprøjtemidler.

I denne pixibog beskriver vi, hvordan du kan bekæmpe ukrudt uden kemi.

Følg ikke gamle husråd om salt og eddikesyre:

- Salt (natrium) får vigtige næringsstoffer til at udvaske, klorindholdet i saltet kan skade planterne
- Eddikesyre dræber nyttigt mikroliv i jorden og kan forårsage voldsomme ætsninger

Fjern ukrudtet

Fjern ukrudt efter regnvejr, når rødderne er løse.

Kogende vand direkte på planten virker på samme måde som når du bruger gasbrænder: planten fordampes ihjel.

Rodukrudt – f.eks. skvalderkål og kvikgræs – er flerårigt og har dybtgående rødder med udløbere til alle sider. Det skal have særbehandling.

Du kan:

- Grave det forsigtigt op (med en greb), så rodstumper ikke deles og planten dermed også formeres
- Stresse det ihjel, dvs. fjerne alt overjordisk hver gang planten får 2-4 nye blade. På et tidspunkt har planten brugt al sin næring i rødderne og dør
- Fjerne blomster- og frøstande, så planterne ikke sår sig selv igen. Vær opmærksom på, at mælkebøttefrø kan modne efter at planten er gravet op, så de skal ikke i komposten
- Dække jorden med kraftig sort plast, så lyset ikke trænger ned og får planterne til at spire i overfladen. Ofte skal plastdækket ligge i mere end en sæson, så det skal kunne holde til sne og blæst

Rens jorden grundigt for roddele.

Rester af rodukrudt skal ikke i kompost eller bede, hvor det kan gro videre.

Metoderne til at fjerne ukrudt er ikke ens i køkkenhaven, i græsplænen eller på gårdsplads, i indkørsler og på fliser.

Ukrudt i køkkenhave og staudebed

Hakkejern og håndlugning fungerer på 1- og 2-årigt ukrudt. Hold jorden løs i overfladen omkring planterne, så spirer ukrudt ikke så let. Lad ukrudt ligge på jordoverfladen som jorrdække.

Kultivér eller riv de bare jordstykker en gang om ugen, hvis du ikke bruger efterafgrøder.

Græsplænen

Det er svært at få en helt ukrudtsfri græsplæne, og vi må lære at leve med ærenpris og bellis i et vist omfang.

Efterså bare pletter om foråret, så plænen bliver tæt. Ukrudt og mos trives dårligt i en tæt plæne.

Efterlad græsafklip til regnormene, så er plænen næsten selvforsynende med næringsstoffer. Du kan evt. supplere ved at så kløver i plænen eller give et tyndt lag (0,5 cm) kompost i foråret (topdressing).

Undgå at gødske senere end august, da græssets modstandskraft bliver svækket af for hurtig vækst.

Græsrødder skal have ilt, og du kan tilføje et lag filtergrus eller sandkasse-sand (uden ler) med et par års mellemrum.

Du kan også 'lufte' plænen med en greb eller en motoriseret 'plænelufter' (vertikalskærer). Hvis du har mange regnorm, sørger de for luft ved at grave gange. Et kalktilskud med 3-4 års mellemrum kan være nødvendigt.

Første gang, du klipper en ny plæne, skal du vente til græsset har fået kraftige rødder. Vent gerne til det er 8-10 cm langt.

Bekæmp ukrudt i græsplænen ved at gødske om foråret og slå græsset en gang om ugen til 5 cm's højde. Klipper du mere af, kan planterne miste deres konkurrenceevne.

Mælkebøtter i græsplænen skal skæres over så langt nede som muligt. Derefter skal du fjerne dem. En mælkebøtte kan godt sætte modne frø, selvom den ligger oven på jorden eller i komposten.

Mos i græsplænen

Fjern mos i plænen med en rive og klip ikke græsset kortere end 5 cm.

Græs trives ikke i skygge, men det gør mos. Kan du i stedet plante rarbarber eller anlægge et skyggetålende staudebed med f.eks. forårsløg, hosta, storkenæb, akeleje og høstanemone?

Mos har svært ved at etablere sig, hvis græsset får lov at blive lidt længere i efteråret.

Undgå at bruge jernvitriol (jernsulfat). Det kan svide græsset, og mosset kommer hurtigt igen. Brug i stedet en rive, når mosset tørrer ud om foråret.

Nogen har gode erfaringer med at beskytte krukkeplanter og køkkenhaven mod snegle med afrevet mos.

Ukrudt på arealer med fliser eller grus

Brug ukrudtsdug som underlag for grus eller fliser, når rodukrudtet er fjernet, hvis du anlægger ny terrasse eller sti.

Fugeplanter

Du kan plante fugeplanter mellem fliserne, f.eks. bidende stenurt, krybende timian eller trædebregne. De dækker fugen og optager dermed pladsen for uønskede planter.

Du kan lægge græsarmeringssten (sten med huller), hvor der kan vokse græs, f.eks. i indkørslen.

Renhold af fliser

Fej med en stiv kost mindst en gang om ugen, så du fjerner kimplanter og den jord, frøene kan spire i. Visne plantedele, der formolder, kan skabe god grobund for ukrudt.

Fjern nyspiret ukrudt lige efter regn. Brug regelmæssigt en fugerenser, et flisejern, en gammel køkkenkniv eller lignende.

Fyld fugerne efter 1-2 gange om året: Planter har svært ved at gro i fuger fyldt op med fugesand pga. den høje pH. De er desuden udsat for slid og svækkes hurtigt.

Grus (perlegrus, granitskærver, stabilgrus, stenmel)

Jo grovere materialet er, desto sværere er det at få bugt med ukrudtet.

I tørre perioder kan du rive arealet, så kimplanterne forstyrres og større planter 'slides'.

Skær ukrudtet over lige under jordoverfladen med et skuffejern. På større arealer, kan du bruge hjulhakke eller montere skuffejern på fræser/havetraktor.

Gentag behandlingen en gang om ugen.

Varmebehandling

Flamme- eller dampbehandling er også en mulighed. Vær opmærksom på, at du kun skal blanchere ukrudtet i få sekunder, ikke brænde det. Når et blad er blancheret, kommer der et mørkegrønt mærke, hvis du klemmer på det.

Du skal starte behandlingen i marts. Hele forsommeren skal du behandle hver anden uge, og hver tredje uge fra midsommer indtil frosten kommer.

Vær opmærksom på, at helt tørre planter og stedsegrønne planter er meget brandfarlige, også selvom der er skærm på brænderen.

Varmebehandling skader ikke planter med et vækstpunkt, der ligger under jordoverfladen, f.eks. græsser eller rosetter af mælkebøtter, hyrdetaske og kamille. Du vil derfor få det bedste resultat, hvis du både brænder og skuffer.

Dæk al bar jord

Begræns ukrudtets adgang til plads, lys, vand og næring ved at dække jorden.

Bunddække er ikke i sig selv svaret på ukrudtsproblemer. Det virker kun, hvis du har fjernet alt rodukrudt først.

Et godt dække holder på fugt og næringsstoffer, så de ikke udvaskes efter regn eller blæser væk. Jorddække hindrer også, at jorden bliver sammenpresset. Det giver skjulesteder til nyttedyr, men vær opmærksom på, at svampe og snegle også kan opformeres her.

Pas på med at pakke dækket for tæt, da det skader de dyr og mikroorganismer, der lever i jorden.

Der er flere muligheder for at dække jorden.

Planterester

Lad visne planterester, kviste og døde smådyr formulde i jordoverfladen.

Du kan bruge ukrudt (uden frø), hækafklip og andre småkviste (evt. findelt med kompostkværn eller plæneklipper) samt efterårets visne blade. Det giver næring til jordens mikroliv og bidrager til at forbedre jordstrukturen.

Flis, halm og grov kompost

Brug ikke flis fra træer i andre verdensdele, som kan huse ukendte skadedyr og sygdomme.

Læg kun flis på som dække, bland det ikke ned i jorden.

Ren træflis, halm og grov kompost bruger kvælstof for at blive nedbrudt og "stjæler" dermed fra nytteplanterne. Når jorddækket formolder, bliver næringsstofferne igen frigivet.

Halm egner sig særligt til at lægge mellem jordbærplanter, så der ikke kommer jord på bærrerne.

Halvomsat kompost er fin til dække af jord mellem stauder og under små frugttræer samt som vinterdække i køkkenhaven.

Et lag på 5-10 cm ren træflis egner sig især under buske og træer, mens barkflis og flis af tynde grene egner sig til resten af haven.

Kompost

Kompost er godt til jorddække. Den kan forbedre humusindholdet og jordens struktur. Er der ukrudtsfrø i komposten, skal du sørge for at luge.

Jo mere omsat, komposten er, desto højere er næringsindholdet. Kompost, der er meget omsat og næringsrig, kan være så kraftig, at den skader små kimplanter. Normalt vil 1-3 kg/m² være passende.